

Nakon što je tužiteljka Snježana Šišević podigla optužnicu i pokušala da kriminalizuje profesora Fakulteta za crnogorski jezik i književnost dr Bobana Batričevića zbog iznošenja vrijednosnih sudova u kolumni za portal Antene M, na jučerašnjem ročištu je važnu ulogu u sprečavanju slobode govora imao i Radenko Bošković, sudija za prekršaje.

Umjesto da sasluša pripremljenu odbranu profesora Batričevića, sudija Bošković je izlaganje prekidao na svakih tridesetak sekundi. Potom je suđenje odgođeno za 26. mart jer je sudija procijenio da mu je potrebno toliko vremena da se upozna sa Batričevićevom odbranom!

U namjeri da crnogorska javnost bude upoznata sa sadržajem odbrane Bobana Batričevića, ali i staljinističkim duhom optužnice koju je napisala tužiteljka Šišević, Pobjeda će u današnjem dodatku objaviti cjelokupan tekst Batričevićeve odbrane.

Tekst odbrane dr Batričevića u potpunosti razotkriva zle namjere tužilaštva, odnosno Crne Gore, koja se u dvadeset i prvom vijeku upisuje crnim slovima u krug država u kojima se sankcioniše sloboda izražavanja i progone intelektualci zbog javno izrečene riječi.

ČAS ANATEMIJE

ODBRANA PROF. DR BOBANA BATRIČEVIĆA PRED SUDOM ZA PREKRŠAJE U PODGORICI

Dvadeset sedmog oktobra 2023. godine od strane Suda za prekršaje uručen mi je „Poziv za okrivljenog (član 163 Zakona o prekršajima Crne Gore)“, izdat na osnovu zahtjeva za pokretanje prekršajnoga postupka protiv mene, a koji je dvanaestog septembra iste godine tome sudu uputila državna tužiteljka Snežana Šišević. Prema njenome shvatanju prava, kolumnom objavljenom na portalu Antena M jedanaestog avgusta 2023. godine s naslovom: „Torokanje po Metodologiju i Đaonikiju“ (u kojoj sam kritikovao vodeće vladike Crkve Srbije u Crnoj Gori zbog njihovih problematičnih izjava), navodno sam „izvršio prekršaj iz člana 19 Zakona o javnom redu i miru“.

Odmah na početku želim glasno i jasno da poručim: Nijesam kriv! To ću u ovome postupku dokazati iz više ravni:

PRVO: tekstološkom analizom ću pokazati da je državna tužiteljka Snežana Šišević sastavila činjenično (a nažalost i pravopisno) vrlo upitan (kolokvijalno rečeno – „nepismen“) zahtjev za pokretanje prekršajnoga postupka.

DRUGO: odbraniću pravo na slobodu izražavanja i iznošenje vrijednosnih sudova tako što ću svoje navode iz kolumne kontekstualizovati u širi društveno-politički i istorijski okvir.

TREĆE: pozvaću se na stavove Evropskoga suda za ljudska prava i Evropsku konvenciju o ljudskim pravima kako bih tužiteljku upoznao s evropskim tekovinama koje ljudima u Evropi (a Crna Gora valjda želi u EU) dozvoljavaju ono što ona meni pokretanjem ovoga postupka uskraćuje.

Slijede činjenice.

I TEKSTOLOŠKO-ČINJENIČNA ANALIZA

U zahtjevu za pokretanje prekršajnoga postupka viša državna tužiteljka Šišević pogrešno navodi naslov moje kolumne na više mjesta. Prvo kaže: „Dana 11.08.2023, na portalu Antena M objavio tekst ‘Popovi Crkve Srbije u Crnoj Gori ne propovijedaju vjeru Hristovu. Oni torokaju srpski nacionalizam. Oni indoktriniraju. Šire mržnju i ksenofobiju. Dakle, oni nijesu popovi i kaluđeri, oni su torokuše i propovjednici mržnje‘“ (nema tačke na kraju rečenice). Potom, u obrazloženju zahtjeva navodi novi naslov: „Dana 11.08.2023. godine je Boban Batričević za portal ‘Antena M’ javno nastupio sa tekstom pod naslovom ‘Torokanje po metodologiji i Đaonikiju’.“ To što tužiteljka ne stavlja razmake nakon što navede datume i što rečenicu ne završava tačkom đe pravopis nalaže, najmanje je sporno. Sporno je što Više državno tužilaštvo protiv mene pokreće prekršajni postupak, a tužiteljka koja to zahtjeva ne navodi ispravno naslov kolumne. Naslov je, kako rekoh, pogrešan u oba slučaja – izvorno on glasi „Torokanje po Metodologiju i Đaonikiju“. Slovo „M“ je u ovome slučaju veliko, a ne malo kako tvrdi tužiteljka i nije „metodologiji“ nego „Metodologiju“, što je ironično, literarno poigravanje s imenom Metodije, a ne navođenje metodologije kao nauke. Da je ozbiljnije pristupila pisanju zahtjeva, to je lako mogla otkriti budući da je ime Joanikije istim retoričkim postupkom postalo „Đaonikije“. Podjednako nevješto tužiteljka se određuje i prema publicističkom žanru moje kolumne, koju na više mjesta naziva različitim imenima: neđe je to „tekst“, neđe „objava“, a na kraju u prilogu kaže: „izjava“. Nijesam ovdje danas došao da držim čas pravopisa, analize diskursa i tipologije novinarskih žanrova višoj državnoj tužiteljki Šišević, niti je to dio predmeta – samo upućujem državne organe da ozbiljnije pristupaju pisanju optužničkih zahtjeva, što zbog odgovornosti prema poslu koji obavljaju, a što zbog činjenice da će svi ti dokumenti jednom biti pohranjeni kao građa u Državnome arhivu Crne Gore. Greota bi bila da buduće generacije uoče koliko nam je državna administracija pravopisno nevješta i nespretna (nije na odmet navesti da se onđe đe treba stajati dvotačka „;“ u zahtjevu ukazuje tačka-zarez „;“, ili da ima grešaka u kucanju tipa „bda“ umjesto „da“, te da se portal Antena M po slobodnoj volji navodi i s navodnicima i bez navodnika, a na kraju zahtjeva i u kurzivu s navodnicima). Tužiteljka je u svome dokumentu čak do te mjere aljkava da i adresu mogega stanovanja pogrešno navodi, budući da naselje „Gruda Donje polje bb“ (opet bez tačke na kraju rečenice) ne postoji (!) jer su Gruda i Donje Polje dva različita naselja.

Nakon što smo utvrdili da je zahtjev u koliziji s ortografskim normama i standardima te da ni pojedine lako provjerljive činjenice nijesu ispravno navedene, preći ćemo na tekstološku analizu koja će pokazati da je viša državna tužiteljka odveć selektivno i tendenciozno interpretirala „spornu“ kolumnu. Takav njen postupak najbolje se očituje u dijelu zahtjeva u kojem se iznose „Razlozi“ zbog kojih treba pokrenuti prekršajni postupak. Evo i dokaza:

a) Tužiteljka navodi da sam u objavljenom tekstu „poslao poruke“, pri čemu sam se, kaže, „pozvao na upitnik sa odgovorima dvije vodeće figure srpske popovštine“. Prvo, nikakve poruke nijesam slao, jer, niti sam mitropolit da šaljem poruke za blagdan, niti aplikacija za dopisivanje – prosto, iznio sam svoj vrijednosni sud. Dakle, umjesto „poslao poruke“ valjalo bi da stoji „objavio“ ili „iznio“, „publikovao“, „istakao“, „naveo“. Drugo, nijesam se pozivao ni na kakav upitnik s odgovorima dvije vodeće figure srpske popovštine jer takav upitnik ne postoji! U pitanju je literarni mehanizam prilagođen slobodnoj formi kolumne. A kolumna je zamišljena kao okvir u kojemu sam iskoristio autorsku slobodu te načinio imaginarni upitnik koji sam popunjavao izjavama u kojima se veličaju ratni zločinci i promoviše nacionalizam, a koje su u realnom vremenu i prosto-ru javno iznosili vladike Crkve Srbije u Crnoj Gori, Joanikije Mićović i Metodije Ostojić, za što postoje dokazi.

Iz navedenoga jasno proizilazi da je viša državna tužiteljka nekvalifikovana za sačinjavanje optužnih materijala za prekršajni postupak analogan ovome slučaju, budući da ne poznaje osnove literarnog izražavanja i žurnalizma. Upravo to je i dovodi do pogrešnih zaključaka, uzimajući u obzir činjenicu da sadržaje iz domena fikcije (neki bi rekli, fantazmagorije) uzima za empirijske fakte. Da je ista bila u stanju makar tipološki odrediti vrstu teksta koji sam objavio na portalu Antena M, vjerujem da ne bi ni došlo do ovoga kafkijanskog procesa u kojemu smo primorani da učestvujemo.

b) Tužiteljka mi stavlja na teret činjenice kojih u mojem tekstu nema. Evo konkretnoga primjera: u njenom zahtjevu da se prekršajno gonim stoji da su pomenuti Mićović i Ostojić odgovarali na pitanja iz upitnika, što apsolutno nije tačno. Ni Mićović ni Ostojić nijesu odgovarali na pitanja „Šire li mir i oprost?“; „Pozivaju li na mir?“; „Da li slave ili osuđuju ratne zločince?“, jer im ta pitanja niko nije postavio. Lično bih zaista volio da jeste – ali nažalost nije! Dakle, ta pitanja su izmišljena, ali njihovi odgovori su realni, rekonstruisani na osnovu njihovih javnih izjava i bešeda. Da tužiteljka posедуje elementarna znanja o literarnim slobodama, shvatila bi autorsku poentu i odustala od prekršajnoga gonjenja ili bi makar ozbiljnije napisala zahtjev jer, u formi u kojoj mi je predat, on ne samo da je neosnovan, neprecizan i vankontekstualan; već je i diletantski koncipiran i sačinjen dokument koji otkriva nove rupe i tunele u crnogorskom pravosudnom sistemu.

c) Tužiteljka je frivolnim apostrofiranjem „spornih“ djelova moje kolumne u potpunosti zapostavila njen kontekst, pri čemu izdvojenim djelovima pervertira značenje i objavljenoj cjelini u potpunosti mijenja smisao. Naime, prilikom sastavljanja kolumne, autor se koristi literarnim mehanizmima, tehnikama i postupcima koje lično preferira. Tekst ima svoju strukturu, dramaturgiju, di-

namiku, tačku gledišta, motive, zaključke... Na autoru je da bira o čemu će i na koji način pisati. Moji povodi za pisanje kolumnne „Torokanje po Metodologiju i Daonikiju“ navedeni su u samome tekstu. Ako ih treba izdvojiti, odnose se na sporne i maligne izjave vjerskih lidera koje po mome shvatanju građanskoga društvenog uređenja mogu uznemiriti javnost. Pritom, valja naglasiti da nije-sam jedini koji je reagovao na izjave koje sam priložio u kolumni. Nakon toga – iznio sam i svoj vrijednosni sud. On se nekome može sviđati ili ne sviđati, podjednako kao što se meni lično ne dopadaju navedene izjave vladika, budući da svoj profesionalni poziv doživljam kao civilizacijsku dužnost da se argumentovano suprotstavim takvim antihumanim stavovima u kojima se veličaju ratni zločinci pravosnažno presuđeni od domaćih i međunarodnih sudova ili se glorifikuje Rusija, čiji je aktuelni režim globalni simbol autokratije i imperijalizma. Neselektivnim izvlačenjem djelova teksta koji joj se čine spornim tužiteljka je povrijedila sve strukturne aspekte moje kolumnne i ugrozila moje pravo na iznošenje vrijednosnoga suda. Jer ono što ona smatra prekršajem zapravo su moje reakcije na zaprepašujuću isključivost i polufašizam u izjavama dvojice vladika Crkve Srbije. Postupci u kojima se apostrofira spornost određenih navoda, a da se ne ugrozi holistički kontekst, uče se na prvoj godini studija mnogih društvenih i humanističkih nauka i disciplina. Tužiteljka Šiše-vić ne poštuje ni jedan od tih akademskih uzusa. Takvim sistemom tumačenja teksta u kome se zanemaruje kontekst napisanoga mogla bi se optužiti i jedna Hana Arent da je stala na stranu Adolfa Ajhmana u toku njegova suđenja u Jerusalmu, iako je poznato da je Arentova napisala jednu od najboljih knjiga XX vijeka.

d) Tužiteljka nepravilno citira moje navode iz teksta. Nijedan moj iskaz koji je izdvojila u „Razlozima“ tužiteljka nije navela korišćenjem adekvatnih interpunkcijskih znakova predviđenih za citiranje, čime je ugrozila originalnost prvobitnoga teksta. Neki djelovi su i nepotpuno prenešeni, poput onih koji se tiču Crnogorske pravoslavne crkve. Primjer: tužiteljka Šiše-vić: „...te da treba reformisati Crnogorsku pravoslavnu crkvu i početi iznova.“ (tačka, kao da je tu kraj rečenice), u originalu, koji nije navela, izgleda ovako: „Na njeno djelovanje (misli se na Crkvu Srbije – B. B.) neophodno je odgovoriti crnogorskom verzijom pravoslavlja, ljubavlju i vjerom u Hristovu misiju. Za početak, reformisati Crnogorsku pravoslavnu crkvu i početi iznova, s ledine, kao prvi hrišćani. Nema te crkve u svijetu koja više liči izvornom hrišćanstvu do crnogorske – proganjana, stigmatizovana, ugnjetena. To su odlične osnove za početak borbe – borbe za vjerske slobode kojih pravoslavni Crnogorci danas očigledno nemaju.“

Vrlo važan a ujedno i simptomatičan momenat u prenošenju i interpretaciji mojih navoda od strane više državne tužiteljke jeste činjenica da je izostavljala eksplicitne djelove moga teksta koji potvrđuju da iznosim lični vrijednosni sud, kao npr. dio rečenice koji sam umetnuo nakon navođenja izjava pomenutih vladika da slave ratne zločince i Rusiju, a koji glasi: „Iz ponuđenoga se jasno vidi da popovi Crkve Srbije...“ nakon čega slijedi moj vrijednosni sud.

II MOTIVI I KONTEKST VREMENA U KOJEM JE KOLUMNA OBJAVLJENA

Duže od decenije sam oštri kritičar nacionalizma koji se produkuje u krilu Crkve Srbije u Crnoj Gori, a zbog svojih sam stavova više puta bio medijski linčovan u glasilima bliskim toj vjerskoj instituciji. Sedamnaestog oktobra 2014. godine o meni je pisao i sajt „Pravoslavne Mitropolije crnogorsko-primorske“, zbog kolumnne „Putin u Beogradu“ koju sam objavio u „Vijestima“, a u kojoj sam kritikovao slavljenje ruskoga autokrate Vladimira Putina i nacionalizam sveštenika Velibora Džomića i Joila Bulatovića. Zvanično internetsko glasilo Crkve Srbije u Crnoj Gori moje je pisanje okarakterisalo kao „nesojluk“. Još tada sam naveo da nemam problem s pravoslavljem, pravom na slobodu vjeroispovijesti ili s pravom na postojanje Crkve Srbije kao institucije, što naravno i danas zastupam. Kao i tada, i sad navodim da imam problem s nacionalizmom, kolonijalizmom i imperijalizmom, jednako kao što imam sa slavljenjem ratnih zločinaca. Sve ovo navodim da bih pokazao da moja kritika nije izolovani slučaj i da ne počinje od objavljivanja kolumnne na portalu Antena M zbog koje je protiv mene pokrenut prekršajni postupak, već da postoji višegodišnji kontinuitet mojih kritički intoniranih sadržaja i analiza usmjerenih protiv problematičnih i spornih aktivnosti Crkve Srbije i njenih predstavnika u Crnoj Gori. Dakle, javnosti je jasno da nemam namjeru provocirati „vjerski rat“ i proganjati religiju boljševičkim metodima, već da želim otvoriti dijalog kojim bi se odgovorilo na krucijalni problem – zašto se iz redova Crkve Srbije počesto fabrikuje nacionalizam i slavljenje ratnih zločinaca?

Kako sam već naveo, kolumna koju sam objavio na portalu „Antena M“ 11. avgusta 2023. godine nastala je kao znak protesta protiv djelovanja prvorangiranih vladika Crkve Srbije u našoj državi. Gospoda Joanikije Mićović i Metodije Ostojić, kao javne ličnosti i izabrani duhovni predvodnici svojih vjernika, trebali bi biti oličenje morala i duha pomirenja, a ne osobe koje mrze – osobe koje kaštigaju neistomišljenike i falsifikuju prošlost. Crna Gora nije pravoslavna zemlja niti država jednog naroda, već građanski ustrojena, multietnička i multivjerska demokratija. Nije se rodio taj vladika i taj pastir koji nam može zavoditi teokratiju i kontrolisati paradigme ponašanja i mišljenja, niti pod krinkom „vraćanja duhovnosti“ krasti prošlost i neosnovano i maliciozno je reinterpretirati, a to je ono što čitava armija popova i vladika Crkve Srbije u Crnoj Gori aktivno i sistematski radi. Moje pisanje isprovocirano je njihovim činjenjem godinama unazad, a naročito u posljednje tri turbulentne godine; godine koje su zahtijevale više senzibiliteta i građanske

tolerancije nego inače. Dvojica vladika na tome su ispitu pali. Navodeći nešto izmijenjene i prilagođene djelove jedne moje ranije reakcije povodom ovog slučaja, kroz nekoliko primjera objasniciu i zašto:

PRIMJER 1:

Osnovi postulati na kojima počiva hrišćanstvo su ljubav i praštanje. To je zapisano u svetim knjigama. Dakle, osnova hrišćanske vjere leži u Isusovu učenju da moramo voljeti svojega neprijatelja i da, kad dobijemo šamar, okrenemo drugi obraz. Vođen tom mišlju, postavio sam logično pitanje:

– „Šire li (misli se na Joanikija Mićovića i Metodija Ostojića – B. B.) ljubav i oprost, osnovne postulate hrišćanstva?“

Odgovor sam popunio citiranjem iz njihovih govora:

„**METODIJE OSTOJIĆ:** ‘A onda ti, koji su vodili te druge – komunisti koji su svaka-kve zločine radili – ali mi koji sljedujemo za istinom smijemo reći istinu: da su jame napunili od kojih su neke dan-danas, a to je strašno reći, u 21. vijeku, pune ljudskih nevinih kostiju, oko Nikšića, Kotor jama, ima jama Talijanka gdje su Italijane takođe bacali, ubili su sveštenika, ugledne ljude, domaćine. Dan-danas su te jame pune i ne smije niko da pomene njihova imena, ni da krene da vadi ljudske kosti iz tih jama.’

JOANIKIJE MIĆOVIĆ: ‘Jer su toliko Crnogorci bili lakomi na sječenje turskih glava i toliko su bili lakomi da uberu junaštvo, pa da onda neko preuzme svezanoga Osman-pašu. To je anegdota, ne znam da li je istinita ili nije. Ali, ipak, nešto znači. Podsjeća nas na neke stvari iz naše prošlosti. A ono što je bilo u prošlosti, to je negdje i danas prisutno u nama.’“

OBJAŠNJENJE:

Citirane izjave oba crkorna poglavara su problematične, gotovo užasavajuće. Prva, Ostojićeva, zapravo me je i motivisala da 11. avgusta 2023. godine objavim svoju kolumnu i ukažem na zloupotrebu istorijskih činjenica. Naime, 10. avgusta dnevni list „Pobjeda“ donio je izvještaj sa skupa u selu Zaostro kod Berana, mjestu đe se jedno vrijeme tokom Drugoga svjetskog rata nalazio štab ratnoga zločinca i četničkoga vojvode Pavla Đurišića. Glavni govornik na skupu bio je vladika Metodije Ostojić koji je tom prilikom izgovorio gore navedene riječi. I još je rekao, prenosi „Pobjeda“: „Svake godine kad se ovdje okupimo, na ovoj svadbi carevog sina, sjećamo se, i onih koji su u otadžbinskom ratu bili vjerni kralju i otadžbini, kojima su se zakleli. Oni su život položili za ono za šta su se zakleli, za krst časni i slobodu zlatnu, ali treba znati da je bilo i na onoj drugoj strani ljudi koji su se, isto tako, borili sa ubjeđenjem za oslobođenje ove zemlje i svog naroda na neki drugi način – rekao je Metodije i optužio partizane za zločine.“ Ko god pozna je istoriju Drugoga svjetskoga rata zna da su četnici bili zločinački, kolaboracionistički i velikosrpski pokret. Da to nijesu nikakvi heroji, kako ih predstavlja Ostojić, već krvožedna i izdajnička bagra s genocidnom ideologijom nastalom na temelju djela „Homogena Srbija“ Stevana Moljevića i „Instrukcija Draže Mihailovića“. Potom, ono što za partizansku vojsku navodi Ostojić tendenciozno je iskrivljavanje istorijske fakcije. Iako im vladika priznaje da su se i oni borili za slobodu, vidna je njegova potreba da čitavu tu vojsku predstavi kao zločinačku, što je apsolutna neistina. Partizanski pokret ima za sobom hipoteku zločina prema neistomišljenicima, i ta se mrlja uglavnom odnosi na period od druge polovine 1941. do sredine 1942. godine, te na smaknuća bez suđenja tokom završne godine rata. No, nakon promjene taktike u redovima partizana, situacija se mijenja i ta vojska postaje glavni pokret otpora fašizmu i nacizmu, kako u Crnoj Gori, tako i u Jugoslaviji, priznata saveznička vojska od strane Velike savezničke trojke. No, kad je već pomenuo partizanske (iako ih on zove komunističkim), zašto rečenom prilikom nije pomenuo nijedan četnički zločin, a mogao bi ih nabrajati do iznemoglosti? Mogao se osvrnuti i na ulogu srpskih popova u Crnoj Gori poput „papa Mace“ koji je taj nadimak dobio po alatki koju je koristio prilikom ubijanja svojih neistomišljenika, a koji je od strane Beogradske patrijaršije proglašen za sveca? Zaostro je pravo mjesto i da se pomenu pokolji nad muslimanskim stanovništvom koje je krenulo iz tih krajeva, a završilo u Istočnoj Hercegovini, o čemu ću nešto više reći u narednom primjeru.

Upravo to je bio pokretač da u svojoj kolumni apostrofram opasnost od takve djelatnosti vladike Ostojića! I zato sam postavio potpuno logično pitanje: ako su osnovne vrijednosti hrišćanstva ljubav i praštanje – zašto nije govorio u pomiriteljskom duhu? Zašto onima koji su ga slušali nije govorio o potrebi pomirenja, nego ih je obmanjivao, hvaleći jedne, a satanizujući druge, tvrdeći da je zemlja po kojoj hodaju prepuna kostiju njihovih dedova. Jesu li te morbidne retorske bravure nositelja mitre Ostojića recept za širenje ljubavi?

Baš tih dana kad je Ostojić širio četnikluk javnost je već bila uznemirena bešedom Joanikija Mićovića koju je 29. jula 2023. godine održao u Čeliji piperskoj. Vruće ljeto za srpske vladike u Crnoj Gori, rekao bih. Mićović je tom prilikom, kako je već navedeno, pričao o navodnoj lakomosti Crnogoraca da sijeku turske glave i kako je to „i danas prisutno u nama“. Pa da ima nepristrasnog tužilaštva, ne bih danas ja bio ovdje u svojstvu optuženoga, no bi pred sudom, glavom i bradom (možda više bradom, što bi rekao Radoslav Rotković), odgovarao Joanikije Mićović. Kakav to duhovni pastir može izjaviti da je kidanje turskih glava i danas u nama? Zar to u zemlji u kojoj živi veliki broj muslimana ne izaziva ugrožavanje javnoga reda i mira? Pitajte li se kako se osećaju naši sugrađani islamske vjere kad

antena M

NaslovnaNajnovije

PolitikaDruštvoEkonomijaStavSvijet

Naslovna » Stav » Torokanje po Metodologiju i Đaonikiju

Stav

6

Torokanje po Metodologiju i Đaonikiju

Autor: Antena M

11.08.2023. 17:15 → 17:37

Za Antenu M piše: Boban Batrićević

Popovi Crkve Srbije u Crnoj Gori ne propovijedaju vjeru Hristovu. Oni torokaju srpski nacionalizam. Oni indoktriniraju. Šire mržnju i ksenofobiju. Dakle, oni nijesu popovi i kaluđeri, oni su torokuše i propovjednici mržnje. Kako drugačije krstiti njihovo djelovanje? Da vidimo što nam o tome kaže upitnik koji ćemo popuniti odgovorima dvije vodeće figure srpske popovštine u Crnoj Gori.

1. Šire li ljubav i oprost, osnovne postulate hrišćanstva?

Metodije Ostojić: "A onda ti, koji su vodili te druge – komunisti koji su svakakve zločine radili – ali mi koji sljedujemo za istinom smijemo reći istinu: da su jame napunili od kojih su neke dan-danas a to je strašno reći u 21. vijeku, pune ljudskih nevinih kostiju, oko Nikšića. Kotor ima, ima

Batrićević u tekstu iznio lične vrijednosne sudove

takve poruke čuju od vjerskoga, pravoslavnog vođe? Kao neko ko u svojoj porodici i među najbližim prijateljima ima ljude islamske vjere moram istaći da mene takve poruke uznemiruju. I da ću zato uvijek reagovati na slične ispade!

Zato smatram da su navedene poruke protivne hrišćanskome učenju praštanja i ljubavi. I da popovi i vladike Crkve Srbije moraju prestati s takvom praksom.

PRIMJER 2:

Na prvome primjeru pokazali smo opasnost od neistinite rekonstrukcije prošlosti. Time je otvoren prostor za dalju eksplikaciju djelovanja Metodija Ostojića i Joanikija Mićovića – a tiče se slavljenja ratnih zločinaca. Suočavanje s ratnim zločinima mjera je zrelosti pojedinca, institucije i društva. Četnički pokret okarakterisan je u istoriografiji kao kolaborantski, profašistički i zločinački. Zato sam u svojoj kolumni, postavio pitanje:

– Slave li ili osuđuju zločince?

Pazite što o njima misle Metodije i Joanikije:

„METODIJE OSTOJIĆ: ‘Oni ljudi kojih se mi danas sjećamo, general Dragoljub Draža Mihailović, vojvoda Pavle Đurišić i ostali komandanti i vojnici ostali su vjerni onome kome su se zakleli. Kad je čak i onaj kome su se zakleli rekao da oni pristupe nekom drugome, da to što su dosad ratovali ide u propast, da život i okolnosti idu nekim drugim putem i pravcem, oni ni tada nijesu pali u očajanje, nego su ostali vjerni.’

JOANIKIJE MIĆOVIĆ: ‘Draža Mihailović je celo vreme tretiran kao saveznik. On je imao ovlašćenja od jugoslovenske vlade u Londonu, a ta vlada je bila saveznička vlada celo vreme. I on je od strane zapadnih zemalja celo vreme bio tretiran kao saveznik. Predsednik Truman ga je odlikovao visokim odlikovanjem zato što je spasio američke pilote. To odlikovanje je uručeno ćerki Draže Mihailovića preko američke ambasade u Beogradu 2005. godine.’“

OBJAŠNJENJE:

Pročetničke izjave Ostojić i Mićović davali su u više navrata. Ove citirane su bile najeksplicitnije, zato sam ih i apostrofirao (druga je ekavizirana jer ju je tako prenijelo više medija iz Srbije). Zbog toga je neophodno, radi istine i radi javnosti, radi nauke a i budućnosti naših naraštaja, stručno i nepristrasno iznijeti ko su bili Pavle Đurišić i Draža Mihailović i zbog čega je njihovo slavljenje skaredno, sramotno i opasno. Priložiću njihove portrete koje sam objavio u knjizi „Dnevnik kontrarevolucije, kako nam je ukradena budućnost?‘“:

PAVLE ĐURIŠIĆ – „LIMSKI KASAPIN“

Kad otvorimo povijesni album crnogorske istorije, sigurno ćemo naići na njegove tamne odjele te se zadržati na stranicama Pavla Đurišića (1908–1945). Nalazimo čvrsto, oholo i zgodno lješansko lice s dugom četničkom bradom i očima koje strijeljaju. Po toj slici dâ se zaključiti da se radilo o čovjeku prijeke i surove naravi. Na slikama iz mladosti vidimo ga bezbradog u uniformi Jugoslovenske kraljevske vojske u kojoj je dogurao do čina kapetana I klase. Kao što svaka enciklopedija mrtvih ima svoje podrubrike i dodatne reference, tako i ovaj povijesni album ima svoje – Ilija Đurišić, Pavlov otac, ratovao je za kralja Nikolu I i Crnu Goru u balkanskim ratovima i u Prvome svjetskom ratu, u kojemu je i poginuo, pa su se o Pavlu starali majka i ded. Nakon školskih dana u Podgorici nalazimo ga u Beranama u učiteljskoj školi i gimnaziji, a zatim na raznim vojnim kursevima po Kraljevini. I možda bi to bila jedna obična oficirska biografija da nije izbio Drugi svjetski rat – ovako, po onoj izlizanoj natuknici, malo premetnutoj zapravo, da izuzetna vremena izvajaju izuzetne biografije, možemo reći da je Đurišić zahvaljujući ratu napravio nevjerovatnu biografiju. Naravno, ovde riječ „nevjerovatna“ nema nikakav pozitivan karakter, ali smatramo da bi u povijesnom ogledalu njenu refleksiju dobro opisale riječi jednog rođenog Podgoričanina: „Ima ljudi čiji je trag vrelog železa u tle utisnut. Gde stupe pod njima gori. Kad minu, dim spaljene zvezde dugo još vređa oči.“

U početku rata u toku napada na Jugoslaviju Đurišić je branio svoju domovinu od neprijatelja, a potom i bio učesnik Trinaestojulskoga ustanka, da bi nakon nekoliko mjeseci prisegnuo Talijanima s namjerom da uništi partizanski pokret. (Inače, klasičan kliše u četničkim biografijama, mada će tih nekoliko mjeseci rata s Talijanima izazvati istorijsko sljepilo kod današnjih promotera ravnogorske doktrine, budući da oni svoju sliku povijesti grade samo na tim mjesecima, zanemarujući četiri debele godine kasnije kolaboracije). Dobar je Đurišić bio cjenkaroš – uspio je od fašista osigurati sigurnu skrb za svoje pristaše – 20 kvintala hrane dnevno (zato su četnike još tada zvali „makarondžije“), dobro naoružanje – puške, mašinke, teške mitraljeze, topove i minobacače te plate za svoj učinak. Četnici nijesu imali drugih obaveza prema Talijanima do da darivanim oružjem ubijaju svoje sunarodneke partizane i neprijatelje Osovine. No kakav bi Đurišić bio četnik da nije poštovao i četnički program – tako je pored ubijanja antifašista (nekoliko hiljada pripadnika NOP), Pavle sa svojim jedinicama ubijao muslimane. I to s velikom slašću i u velikom broju – o čemu je redovno izvještavao Dražu Mihailovića. Đurišićeve jedinice poklale su preko 15 hiljada muslimana i nemilitarizovanog stanovništva u rejonima Bijelog Polja, Pljevalja i Foče, od čega većinski dece, žena i starih, mada to uvjerljivije zvuči iz pera samoga Đurišića – u izvještaju povodom akcije u Bosni on „Čiči“ kaže – „za vreme operacija se pristupilo potpunom uništavanju muslimanskog življa bez obzira na pol i godine starosti. Žrtve (...) kod muslimana oko 1200 boraca i 8.000 ostalih žrtava: žena, staraca i dece“. A „Čiča“, čije se slike danas viore kao ikone u svim krajevima srpstva snabdio je svojim „Instrukcijama“ Đurišića još decembra 1941. godine, u kojima se između ostaloga zahtijeva „čišćenje državne teritorije od svih «narodnih manjina i nenacionalnih elemenata», - Stvaranje neposrednih zajedničkih granica između Srbije i Crne Gore ... čišćenjem Sandžaka od albanskog i muslimanskog i Bosne od hrvatskog i muslimanskog življa“ (Pajović: 2005, 26). „Čiča“ je, po ovim redovima zaključujemo, bio veliki patriota budući da su „Instrukcije“ nastale na temelju Moljevićeva napisa „Homogena Srbija“ u kojemu se ističu težnje za očuvanjem Jugoslavije, ali s Velikom Srbijom unutar nje, očišćenom od nepravoslavnog stanovništva. Đurišić je svoju revnost prema nadređenima dokazivao i po brutalnosti prema partizanskim zarobljenicima, jednom je čak naredio strijeljanje preko 50 crnogorskih mladića u blizini Danilovgrada. Kud god da je Pavle odio, za njim su ostajali leševi. Mada je 1943. godine nehotično imao jednu veliku antifašističku ulogu. Naime, zbog straha da bi u slučaju eventualnog iskrcavanja na obalama Balkana četnici obrnuli ploču i prišli Saveznicima, Njemci su zarobili Pavla Đurišića i time veoma zadužili crnogorski antifašizam, budući da su glavnoga koljača antifašista i muslimana stavili u lance u jedan poljski logor, čime mu je nakratko bilo onemogućeno operisanje po Crnoj Gori. Nakon bjekstva iz logora i dolaska u Beograd Njemci ga ponovo hapse, pa (biblijski) biva pritvoren četrdeset dana da bi ga nakon intervencije Milana Nedića nacisti pustili. I s Njemcima je brzo našao zajednički jezik pa su do kraja rata uglavnom sarađivali. Na kraju rata njegova biografija ide u krajnju bizarnost – poslije sloma četnika u Crnoj Gori i izvjesnog kraja njemačke soldateske Đurišić napušta Dražu Mihailovića i sa svojim borcima kreće u bjekstvo prema Sloveniji. Da bi stupio na hrvatsko tlo koje su kontrolisale ustaše, Đurišić ostvaruje kontakt s crnogorskim nacionalistom Sekulom Drljevićem, koji je bio u dobrim odnosima s Antom Pave-

ličem, i njih dvojica uspostavljaju saradnju – za prolaz preko NDH svoje vojnike je morao staviti pod Drljevićevu komandu i preimenovati ih u „Crnogorska narodna vojska“. Tako je stvoren najinspirativniji vojni mutant u našoj istoriji – četnici su postali crnogorska vojska van Crne Gore, koju je trebao pomagati ustaški režim. Njihovo savezništvo nije bilo plodno, zbog nepridržavanja sporazuma kojom rutom da idu preko hrvatske teritorije, ustaše su uhapsile Đurišića i njegovu vojsku, a svoj život ovaj četnički vojvoda okončao je u Jasenovcu. U toku rata Pavle se mogao pohvaliti da je odlikovan od Hitlera ordenom Gvozdenoga krsta.

Prošlo je skoro osamdeset godina od njegove smrti. Prohujali su Crnom Gorom mnogi vjetrovi, duvalo je s Ravne gore ovamo opasno, duva i sada, naročito s ravnogorskih punktova uspostavljenih ovđe nakon 1989. godine. Ideološki vakuum koji je nastao urušavanjem komparadigme veoma je brzo popunila crkva, tako da njena djelatnost umnogome utiče na percepciju stvarnosti crnogorskih građana. Taj antikomunistički i pročetnički diskurs i sistem vrijednosti njegovan unutar srpske crkve posljednjih godina postao je javan – Amfilohijevi popovi drže parastose Draži Mihailoviću i ostalim četnicima po Crnogorskom primorju, dok predstavnica kotorske vlasti iz redova partije čiji je Amfilohije simpatizer na grobnim vijencima ispisuje „žrtvama bezbožničkog terora“, aludirajući na komuniste koji su ubijali kolaborante. Sam Amfilohije je isticao kako je Pavle Đurišić veliki junak. Ruku pod ruku sa srpskom crkvom idu i prosrpski mediji u Crnoj Gori; to su poligoni za talentovane i netaalentovane mlade ljubitelje četništva, koji u svojim tekstovima nastoje od četnika napraviti nešto što nijesu – antifašiste. I tako, malo po malo, mijenjala se slika o četništvu – zahvaljujući alhemičarskom pokusu srpskih revizionista – oni su zardalo rasističko i kolaboracionističko gvožđe četničkoga nazora počeli pretvarati u zlato borbe za srpstvo i pravoslavlje. U predstave o četničkoj borbi utiskivana je slika o Draži kao dobroćudnom čičici iz Šumadije kojega su slavile cijela Amerika i Engleska kao balkanskog De Gauella, potom ga izdajući zbog zlih komunista. Dražine vojvode opjevavane su devedesetih na guslama kao najveći heroji protiv okupatora, iako se za četnike zna da nijesu imali nijednu veliku bitku protiv Talijana i Njemaca. Vremenom su i zahtjevi današnjih crnogorskih četnika narasli u tolikoj mjeri da se osmjere i na veoma prizeman način ponove inicijativu za podizanje spomenika Pavlu Đurišiću. U normalnome društvu takve inicijative su nemoguće. Ali ovo nije normalno društvo, to je svakome jasno. Jer da je sreće, uopšte ne bi bilo potrebno komentarisati inicijativu pošto logika nalaže da ratni zločinac ne može dobiti spomenik. Nešto je čudno u glavama promotera lika i djela Pavla Đurišića, to su ljudi istog miljea koji su podigli spomenik Puniši Račiću – sudski kažnjenom ubici. U samo mjesec dana traže podizanje spomenika ubici i prvoklasnome ratnom zločincu, saradniku fašizma i nacizma. Nešto s tim njihovim poimanjem „srpstva“ nije u redu, jer je potpuno suprotno srpstvu iz kojeg je izašla negdašnja srpska liberalna i socijalistička misao, srpski rokenrol i nereligiozna srpska umjetnost. Njihovo srpstvo zaista nije nestalo i nije sahranjeno 1945. i žalosno je što baš Crna Gora stalno rađa takve predstavnike srpstva, poput Pavla Đurišića, Radovana Karadžića, Slobodana Miloševića i Amfilohija Radovića, koji ugrožavaju srpstvo otvorenoga duha, kojemu pravoslavlje i mržnja prema komšijskim nacijama nijesu ekskluzivitet. To njihovo srpstvo klalo je jednako devedesetih i četrdesetih, ali se toga ne stide, no naprotiv, ponose i traže spomenik. Pokušao sam da budem maštovit i opet nijesam uspio da shvatim osnovne porive da podignu spomenik Đurišiću, odnosno – u ime čega, jer: heroj nije, budući da ga je krasilo etničko čišćenje; patriota i rodoljub – nije ni to jer je Draža Mihailović njegov odlazak okarakterisao kao izdaju krune i otadžbine; antifašista – nije, jer je otvoreno sarađivao s fašistima i nacistima; veliki Srbin – nije ni to pošto je svoju vojsku preimenovao u crnogorsku i stavio je pod komandu crnogorskog nacionaliste; slavni vojskovođa – nije ni to pošto nema nijednu veliku operaciju protiv fašista i nacista koja bi uticala na ishod rata u Crnoj Gori. S najboljom namjerom da inicijatorima pomognem u nalaženju opravdanja za spomenik, nijesam uspio, jer slika o prošlosti koju profesionalna istorija gradi mora počivati na faktima, a ne guslama i dedovim pripovijedanjima uz oganj.

Platonovski rečeno, moto profesionalne istorije jeste „ded mi je mio, ali mi je dokument draži“, a izgleda da je Metodiju i Joanikiju moto: „Mila mi je istina, ali mi je čiča Draži“. Heuristička osnova koja potvrđuje zlonaume Pavla Đurišića je ogromna, a činjenična utemeljenost guslarske žalopojke o vojvodi Đurišiću koju odličnim glasom pjeva narodni guslar Koprivica (zbilja odličan pjevač, rado čujem njegovu izvedbu *Suđenje serdaru Šćepanu*) jednaka je stabilnosti kursa dinara u doba inflacije.

Problem je što današnji naraštaji neće uzeti u obzir ozbiljne historiografske studije, poput knjige Radoja Pajovića o Đurišiću, već će rađe čitati na fejsbuk stranici o srBskoj istoriji i četničkim vitezovima. To je veliki društveni problem i kod nas s ovakvim praksama, oplodenim popovskim lažima – nerješiv.

Nakon portreta Pavla Đurišića, dužni smo predstaviti i Dražu Mihailovića. Tada će intencija silovanja istorije od strane vladika koji ga slave postati jasnija. U pitanju je tekst koji je nastao kao reakcija na hvalospjeve Draži od strane trećeg sveštenog lica, kojeg nema u mojoj kolumni zbog koje sam pred sudom, Gojka Perovića. Za ove potrebe ću u izvornome tekstu ime Gojka Perovića zamijeniti s imenom Joanikija Mićovića, budući da supstancijalne razlike između onoga što su o Mihailoviću kazali, nema.

DRAGOLJUB MIHAILOVIĆ: „BALKANSKI ROBIN HUD“
ILI NEPRIKOSNOVENI RATNI ZLOČINAC

Tako je, Joanikije Mićović (otaZ Gojko Perović) je opet mudroserao. Nakon relativizacije opasnosti od širenja korone lizanjem kašike, pravdanja zabrane abortusa, obesmišljavanja ruske agresije na Ukrajinu, na red je došla i revizija pogleda na zločinački četnički pokret. Da, vladika Mićović (pop Gojko Perović) juče je u autorskome tekstu o Draži Mihailoviću iznio niz istorijskih falsifikata s jasnom intencijom da populariše četnički pokret te pruži podršku Crkvi Srbije da nastavi s politikom proslave ratnih zločinaca. Što je Mićović (Perović) u svom tekstu navodio, žalosno je citirati. Koga zanima, neka otvori sajt Mitropolije pa neka čita dok mu zadnja dlaka Dražine ili Joanikijeve (Gojkove) brade ne zapne u grlu. Za razliku od Mićovića (Perovića) koji je četnički mit iz egzila ispredan tokom Hladnoga rata „prodao“ kao istorijsku istinu u kontekstu današnjice, mi ćemo se u tekstu pozabaviti Dražinim profilom u kontekstu vremena u kojem je Draža živio i djelovao. Tako makar nalaže ovozemaljski zanat proučavalaca prošlosti.

Nastanak četničkog pokreta u Jugoslaviji, njegovo funkcionisanje i organizacija, neraskidivo su, dakle, vezani za njegova osnivača – oficira Dragoljuba Mihailovića koji će se poslije kapitulacije Kraljevine Jugoslavije 1941. godine s grupom oficira jugoslovenske vojske skloniti na Ravnu goru u Srbiji i odatle stupiti u kontakt s jugoslovenskom vladom u egzilu, kako bi radio na organizovanju jedinica na koje bi se moglo računati u slučaju ustanka ili rata s okupatorom. No okupacija i rasparčavanje Jugoslavije, monopol nad komunikacijama koje je imao okupator te težak proboj informacija, odigraće specifičnu ulogu u nastanku ovoga pokreta, mada će on umnogome zavisiti i od naravi njegova kreatora. Mihailović je pripadao redu velikosrpskih nacionalista i monarhista, ostrašćenih antikomunista. Sav svoj angažman doživljavao je kao pokušaj restauracije kraljevine nakon oslobođenja, u kojoj bi unutrašnji odnosi bili znatno promijenjeni u korist Srbije u odnosu na predratnu Jugoslaviju. Smatrao je da rat protiv okupatora mora biti pametan, da jedinice moraju biti spremne, ali da ne treba ulaziti u velike borbe dok je okupatorska koalicija jaka, već da jedinice stupe u direktnu borbu onoga trena kad situacija na velikim svjetskim frontovima bude tekla u pravcu koji njemu odgovara. Mihailović je i prije rata bio dio dobro rasprostranjenih obavještajnih mreža, pa je u uređenje svog pokreta unio nešto od savladane prakse. Trudio se raznim kanalima povezati sa svim snagama u ratu onoliko koliko odgovara njegovom pokretu. Jedino što je počelo mrsiti Mihailovićevu filozofiju jeste pojava antifašističkog pokreta koji su predvodili komunisti, a koji su se od julskih dana 1941. zalagali za beskompromisnu borbu protiv fašizma.

Egzilska vlada u Londonu, London i Moskva smatrali su otvaranje ustaškog žarišta u Jugoslaviji važnim za ukupnu antifašističku stvar. Zato su i Velika Britanija i Sovjetski Savez upućivali Mihailovića i Broza da koordinišu svoje akcije i rade na stvaranju širokog narodnooslobodilačkog pokreta. Ubrzo će postati jasno da ta saradnja nije moguća pošto se nakon nekoliko zajedničkih akcija u Srbiji ispostavilo da između Mihailovićeve i Brozove vizure postoje suprotnosti. Mihailović i Tito vodili su neuspješne razgovore oko formiranja zajedničkoga štaba i već od novembra 1941. godine dolazi do prvih neprijateljstava između četnika i partizana na teritoriji Srbije, koji će se, kako rat bude odmičao, sve više produbljivati i širiti na ostale djelove bivše Jugoslavije. Mihailović je bio zaslijepljen idejom o očuvanju žive sile koja bi nakon što okupator bude savladan na velikim frontovima stupila u borbu i vratila kralja u Jugoslaviju. Zato će tokom čitavog rata redefinisati unutrašnju organizaciju svoga pokreta, izmišljati varijante ilegalnog i legalnog četništva, dajući mu prije svega antikomunistički predznak. Takva politika odvešće ga do saradnje s okupatorom koja će na prekretnici rata usloviti otkazivanje britanske podrške koju je imao sve do 1943. godine.

Koncepcija u koju je vjerovao zahtijevala je od Mihailovića da se povezuje i s grupama bliske ideologije, koje su već radile za okupatora, kakve su npr. bile okupaciona vlada u Srbiji Milana Nedića ili organizacija „Zbor“ Dimitrija Ljotića. Zato je u Beograd poslao grupu oficira koja je obrazovala poznati obavještajni punkt „Gorski štab II“, preko kojeg je Draža tokom čitavog rata komunicirao s okupatorom i ostalim saradnicima. Važno je napomenuti da je ove kontakte Mihailović dobro prikrivao od egzilske vlade i savezničkih komandi, što mu je s druge strane omogućilo ispredanje mita o „srpskom Robinu Hudu“ i „prvom gerilcu Evrope“. Mihailoviću nije bilo strano da putem radio veze obavještava vladu u egzilu o akcijama četnika, koje su zapravo vršili partizani. Radio „London“ i Radio „Slobodna Jugoslavija“ prenosili bi izvještaje onakvim kakvim bi ih uredio Mihailović, što će u jednom trenutku ovom oficiru donijeti veliku svjetsku popularnost. Teški uslovi i brojnost okupatorskih vojnika na prostoru Jugoslavije onemogućavali su slanje većih vojnih misija koje bi direktno s terena provjerile istinitost izvještaja koje Mihailović šalje. A i kad bi te rijetke i malo-brojne misije uspjele da se probiju, Mihailović bi vješto manipulisao. Da ironija bude veća, tokom 1942. godine, kad gotovo nijedan četnički metak neće biti ispaljen prema okupatorima, već će svi meci, bombe i granate biti rezervisani za partizanski pokret, Mihailoviću će stizati pozdravi od značajnih ličnosti poput Ajzenhauera, De Gola, Idna ili engleskog kralja Džordža. Masovna ratna propaganda zapadnih saveznika iskonstruisala je

moćnu sliku „Balkanskog orla“ i „Bijele nade“ jer se računalo da snagama u ratu treba pokazivati kako u srcu porobljene Evrope postoji oaza slobode. Ta oaza ipak se punila krvlju partizanskih boraca.

Od kad je stupio u vezu s egzilskom vladom, Mihailović će postati njen stub u domovini. Od jeseni 1941. do juna 1942. godine Mihailović će doživjeti više unapređenja i postati armijski general, a u tom periodu biće naime novan i za ministra vojske, mornarice i vazduhoplovstva Kraljevine Jugoslavije i komandanta Jugoslovenske vojske u Otadžbini te načelnika Vrhovne komande. Njemački okupator, kao najsnažniji na teritoriji Jugoslavije s najrazgranatijom obavještajnom mrežom, znao je za dvostruku prirodu Mihailovićevih odnosa i za njegove veze s Britancima. Zato su tokom čitavog rata na njega gledali sumnjičavo i čak ucijenili njegovu glavu sa 100.000 rajhsmaraka u zlatu jer su znali da bi u slučaju slabljenja njemačke ratne mašine Mihailović otvorio vatru na njih, ali su njegove jedinice i po njegovom odobrenju koristili u okršajima s partizanima. Zbog toga je vođa četničkog pokreta s Njemcima održavao vezu preko posrednika tražeći od njih oružje da se bori protiv komunista s obećanjem da neće ubijati Njemce, trudeći se i zbog Britanaca da oстане u ilegali. Smislio je zanimljivu taktiku koja se ogledala u tome da kad Njemci zaprijete četnicima, dio svojih trupa legalizuje kao dio vojske vlade Milana Nedića kako bi održao živu silu.

Mnogo bolji odnos imao je s Talijanima s kojima su njegove jedinice imale više nego prijateljske veze, naročito u Crnoj Gori. Ono što je posebno omogućavalo ovakvo manevrisanje nije samo umješnost Mihailovića već i situacija na terenu, njegova konfiguracija i različitost prirode okupacije u raznim djelovima Jugoslavije. Zato će četnički pokret biti nekoherentan, njegove formacije ponašale se drugačije od slučaja do slučaja zaviseći od trenutnog stanja u rejonu u kojem operišu i od volje svojih vođa kojima je dirigovao Mihailović dajući im instrukcije i zvanja vojvoda. Tako je bila moguća situacija da npr. u istom danu dio jedinica četničkog pokreta u Srbiji bude uhapšen, a da četničke jedinice u Crnoj Gori uredno dobijaju oružje i hranu od Talijana – pa su im zato partizani spjevali čuvenu krilaticu „Ide vojska i kolona / za kazanom makarona“, a četnici dobili popularni naziv makarondžije. Kad ova kompleksna i prevarantska taktika bude pročitana od strane Saveznika, koji će ga zbog toga napustiti, Dragoljubu Mihailoviću neće biti strano da koketira s poglavnikom NDH i zločincem Antom Pavelićem i hrvatskim nadbiskupom Alojzijem Stepincem, nudeći saradnju protiv komunista. Da ni ostalim četnicima nijesu bili strani ovakvi poduhvati, dokazuje i primjer Pavla Đurišića, koji je od izbjeglih četnika iz Crne Gore pred kraj rata pokušao sa Sekulom Drljevićem formirati tzv. Crnogorsku narodnu vojsku koju bi naoružavale ustaše.

Najveći problem Dragoljuba Mihailovića bio je neshvatanje aktuelne vojne situacije. Saveznicima su trebale divizije koje će ubijati njemačke fašiste, a ne polubanditska skupina koja će svojim dojučerašnjim hraniteljima udariti s leđa tek kad vidi britanske i američke jedinice iz amfibija. Za njega možemo reći da je bio najveći zarobljenik antikomunističkog shvatanja. Bio je to i Čerčil sve dok nije shvatio da je Britanija od ljeta 1940. godine ostala sama da se bori s Hitlerom, pa je održao onaj čuveni govor u kojem je rekao da bi u slučaju da Hitler napadne pakao – i crni đavo postao engleski saveznik.

Crnogorski istoričar Đuro Vujović u knjizi *Crna Gora u NOB 1941–1945*. godine donosi nam o tome vrijedna svjedočanstva – Mihailović se povezivao sa svim antikomunističkim grupama iz Jugoslavije i inostranstva, između kojih treba pomenuti – komandanta Drugoga bugarskog korpusa, čije je sedište bilo u Nišu, a koji je vršio velike zločine nad srpskim stanovništvom; zatim se preko svog predstavnika povezao s bugarskim kolaborantskim pukovnikom Velčevim, kome je predlagao stvaranje tzv. Balkanske unije; s albanskim fašistima Mihailović je bio povezan posredstvom pukovnika Muharema Barjaktarija; s Nelosovim pokretom u Grčkoj povezo se preko kapetana Mihaila Vemića, a s rumunskim kvislinzima preko majora Radomira Dedua. Vujović nam donosi i svjedočanstvo bivšeg generala mađarske vojske Ištvana Ujsasija, koji je 1946. godine sovjetskoj vladi dao sljedeći opis Dragoljuba Mihailovića: „U okviru moje djelatnosti u mađarskoj vojnoj obavještajnoj službi, saznao sam da je Mihailović bio agent mađarskog generalštaba, prisni saradnik mađarskog regenta admirala Hortija i da je radio za interese hitlerovske Njemačke. Meni je isto tako poznato da je za vrijeme Drugoga svjetskog rata Mihailović prisno sarađivao s italijanskim i rumunskim generalštabom, od kojih je primao pomoć u oružju i municiji za borbu protiv Titove armije. On je isto tako radio za italijansku i rumunsku obavještajnu službu...“ Dobro je poznato da su četnički prvaci poput Momčila Đujića, Mana Rokvića, Steva Rađenovića i dr. sklapali sporazume s ustaškim vođama, a da je sam Mihailović krajem rata „unaprijedio“ ustaškog oficira Mata Matićevića, nazivajući ga u međusobnoj korespondenciji „bratom“. U Crnoj Gori četnički pokret uveliko je u sklopu Birolijeve platforme sarađivao s crnogorskim separatistima u čišćenju Crne Gore od komunizma.

Tolika Mihailovićeva zaslijepljenost borbom protiv komunista uništiće njegov pokret, što će na kraju rezultirati time da je četnički pokret pobio više srpskih antifašista nego njemačkih fašista. Upravo zato što su vodili politiku čekanja, četnici se neće pokazati kao dobra i organizovana vojska, već će se vremenom njihove jedinice pretvoriti u pljačkaške i zločinačke bande, koje su uglavnom učestvovala u pohodima na Narodnooslobodilački

NEĆE PRISTATI DA ĆUTI: Batrićević nakon iznošenja odbrane, 22. januar 2024.

pokret i nenaoružano civilno stanovništvo. Posebno su od četničkog noža stradali muslimani, što je sve dirigovano iz Mihailovićeva štaba u skladu s realizacijom vizije etnički i vjerski čiste teritorije. Dok su komunisti pored borbe s okupatorom sprovodili i komunističku revoluciju, Mihailovićeve jedinice su paralelno s čekanjem i kolaboracijom sprovodile organizovane zločine. Možda je najbolju sliku Dražine vojske dao jedan od njenih ideologa – Stevan Moljević. On je krajem 1944. godine tokom povlačenja kroz Bosnu, kad je već postalo jasno da su četnici izgubljena priča, kao predsjednik Centralnog nacionalnog komiteta za Jugoslaviju, najvećeg četničkog političkog organa, rekao: „Za kralja i otadžbinu, je li tako? Prazno je to i šuplje, gospodo i braćo moja! (...) A ona druga ‘Draža nas vodi pobjedi i slobodi’ dovela nas je, kao što vidite, u ovo tužno i maglovito bosansko bespuće (...) Šta smo mi u ovom ratu pokazali srpskom narodu? Svoje kame, brade i pijane komandante, koji štipaju snaše. Krv, seks i gibanice, to je bio naš program, naša zastava (...) Rulje koje zaudaraju na rakiju, to smo bili i ostali!“

Ergo, i poslije ovako kratkog osvrtaja jasno je da sve učestaliji narativ proistekao iz „kulturne revolucije“ koju intenzivno predvodi Crkva Srbije pomenima Dragoljubu Mihailoviću i iniciranjem podizanja spomenika ratnim zločincima opovrgava sve njihove zablude o „Balkanskom Robinu Hudu“ i njegovom pokretu kao antifašističkom i stradalničkom. Istina je da se četnički pokret ponegde javio i operisao kao reakcija na kvislinške zločine različitih profila prema Srbima i zločinima koje su činili članovi partizanskog pokreta, ali gledano u kontekstu vremena i cjelokupnog rata, četnički pokret je bio jedan od najkolaborantskijih i najzločinačnijih pokreta u Jugoslaviji te kao takav, ni on, ni njegove vojvode i osnivač ne mogu i ne smiju biti uzus po kojem će se osmišljavati naša budućnost. Dužnost građanske misije u Crnoj Gori i regionu nije samo govorkanje o ekonomskim problemima, već i reakcija na svaki pokušaj rehabilitacije poraženih ideologija u Drugome svjetskom ratu, dolazile one iz ma kojih redova – vladajućih, opozicionih ili crkvenih. Pogotovo crkvenih. I pogotovo Joanikijevih (Gojkovih).

Da bih dodatno potkrijepio svoje teze da Crkva Srbije ima problem s tim da se jasno odredi prema ratnim zločincima ili saradnicima okupatora, navešću ovde još jedan primjer. Vladika Joanikije Mićović veoma često hvali mitropolita iz Drugoga svjetskog rata – Joanikija Lipovca. Njegovu besramnu bešedu bilježimo 17. jula 2022. godine tokom službe u Cetinjskome manastiru. Mićović je tada kazao: „Mitropolit Joanikije Lipovac postradao je samo zbog toga što je izobličavao komunističko bezbožništvo, iako je pokazao veliku milost prema svima u toku okupacije (...) Rodbinu mnogih od svojih zlotvora je spasio – to je poznato. Ali je postradao na pravdi Boga. I nije došlo do pokajanja u Crnoj Gori kao što jeste u Rusiji zbog ubistva cara Nikolaja i carske porodice. To je bio stravični zločin.“ Baš zato je neophodno reći nešto i o Lipovcu, onako kako sam to uradio na primjeru Pavla Đurišića i Draže Mihailovića, stoga prilažem prilagođenu verziju svog autorskog teksta o Joanikiju Lipovcu, objavljenog u jeku litija, ljeta gospodnjeg 2020:

JOANIKIJE LIPOVAC – SRAMOTA ZA VLADIČANSKI POZIV

Nedavno se u srpskoj javnosti pojavila jedna od posljednjih fotografija crnogorskoga mitropolita iz Drugoga svjetskog rata Joanikija Lipovca, na kojoj se nalazi vladika u pratnji komunističkih stražara. Kao što je poznato, Joanikije Lipovac skončao je u komunističkom zarobljeništvu pošto je likvidiran kao osvjedočeni saradnik talijanskih i njemačkih okupatora. Međutim, u gotovo svim srpskim medijima širom „srpskih zemalja“, akcenat je stavljan na stradanje mitropolitovo, bez pomena njegova minula rada u toku Drugoga svjetskog rata. Oni kojima istorija nije uža struka mogli su steći utisak da je Joanikije Lipovac oličenje stradalackog i svetačkog života, što je uostalom i posljedica fabrikacije tekstova od strane SPC, koja je posljednjih godina, naročito od vremena kad je pokrenut postupak za njegovo proglašenje za sveca, nastojala očistiti njegovu biografiju i svojim je vjernicima predstaviti u najhrišćanskijem ogrtaču. Postupak pokušaja

kanonizacije i rehabilitacije pojedinih kontroverznih sveštenika iz Drugoga svjetskog rata zadesio je gotovo sve postkomunističke sisteme nikle na prostoru jugoistočne Evrope.

Svoje eksperimentisanje s istorijom Drugoga svjetskog rata SPC je počela još i prije raspada Jugoslavije, kad su učenici Justina Popovića, prvo na omanjim i polujavnim okupljanjima krenuli u proces kanonizacije poznatog antisemitskog vladike Nikolaja Velimirovića. Nešto više od deceniju kasnije, preciznije 2003. godine, SPC ga je proglasila za sveca. U periodu koji je prethodio toj odluci propagandna mašinerija srpske crkve veoma vješto je očistila njegovu biografiju. Da upotrijebimo metaforu jednog historičara poslijeratne Njemačke – sve te kontroverzne ličnosti kao da su ubačene u „vešmašinu“ – tamo bi ušli kao saradnici fašizma i nacizma, a izašli čisti i oprani. Istu strategiju „centrifuge“ koju je primijenila u slučaju Velimirovića, a koju je veoma stručno primjenom metode analize diskursa i političke psihologije razobličio Jovan Byford u knjizi „Potiskivanje i poricanje antisemitizma vladike Nikolaja Velimirovića“, srpska crkva paralelno je primijenila i u slučaju Joanikija Lipovca, koji je kanonizovan nešto prije „novog zlatoustog“.

Posljednje reakcije na tu pomenutu fotografiju pokazuju da su poricanje i potiskivanje osnovna načela rekonstrukcije prošlosti u krilu srpske crkve. Glavni cilj opisivanja „golgot“ mitropolita Joanikija prethodnih godina bio je demonizacija cjelokupnog jugoslovenskog komunističkog nasljeđa budući da je za komuniste u crkvoj povjesnici rezervisan status demona i đavolskoga nakota koji je progonio popove i rušio crkve. Jedan od ciljeva zašto se baš sad u javni prostor ponovo naselio „slučaj Lipovac“ svakako je uticanje na aktuelnu situaciju u Crnoj Gori, de je došlo do konfrontacije između države i crkve. Amfilohije Radović na svom presu o Zakonu o slobodi vjeroispovijesti pomenuo je stradalaštvo Joanikijevo, upoređujući, po ko zna koji put, postreferendumsku crnogorsku vlast s Brozovim sistemom. Time je želio reći da on kao mitropolit proživljava isto ono što je proživio mitropolit Joanikije Lipovac. Za ovakvo razmišljanje pravo nam daje i emisija „Ćirilica“ emitovana 10. februara 2020. godine u kojoj je glavna tema kao i posljednjih mjeseci naravno bila situacija u Crnoj Gori, a u kojoj je u većem dijelu emisije govoreno o „golgoti Lipovčevoj“.

Osnovno polazišno pitanje koje moramo postaviti u ovome slučaju jeste – zašto SPC zaobilazi mitropolitovu saradnju s okupacionim režimima i zašto srpski mediji uglavnom prenose očišćenu Lipovčevu biografiju? Zašto se u narativima o Lipovcu govori o posljednjim mjesecima njegova života, a ne o njegovoj ratnoj biografiji? Upravo zbog toga stanja smatramo važnim da se u ovom senzitivnom društvenom momentu isključivo mora govoriti jezikom činjenica. A to podrazumijeva i iznošenje svih segmenata Lipovčeve biografije. O njegovoj kolaboraciji tokom rata pisano je u mnogo studija i članaka. Recentna crnogorska historiografija utvrdila je mnoge činjenice na osnovu građe različite provenijencije, pa dakle i na osnovu onoga što je ostalo iza samog Joanikija Lipovca. Ukratko, ono što ide na konto njegovih nedjela može se sažeti u nekoliko sljedećih zaključaka:

1. Joanikije Lipovac dočekao je talijanske okupatore aprila 1941. Sastajao se s talijanskim okupacionim prvacima, a potom ispred Cetinjskoga manastira dočekao talijanskoga kralja Vitorija Emanuela II.
2. Joanikije Lipovac bio je prisutan na „Petrovdanskom saboru“ kada je proglašena „nezavisna“ Crna Gora pod pokroviteljstvom fašističke Italije.
3. Joanikije Lipovac je tokom talijanske okupacije otvoreno i javno stao na stranu Talijana i njihovih saradnika, u prvome redu četničkoga pokreta, i aktivno se uključio u antikomunističku i antipartizansku propagandu.
4. Joanikije Lipovac je u svojim javnim nastupima otvoreno pozivao na borbu protiv komunista, šireći mistifikatorske teze o njima, naročito upirući prstom na one koji su podigli Trinaestojulski ustanak.

ODBRANA SLOBODE GOVORA:
Podrška istoričaru i profesoru FCJK ispred Suda za prekršaje u Podgorici

5. Joanikije Lipovac sarađivao je s njemačkom okupacionom vojnomo. Sastajao se s najvišim predstavnicima njemačke Feldkomandanture, pozdravljajući njemački Vermaht i njegove vojnike.

6. Joanikije Lipovac bio je duhovni lider četničkoga pokreta, ali i Narodne uprave, tijela koje je formirala njemačka okupaciona vlast od strane političara velikosrpske političke orijentacije i pripadnika Crnogorske stranke.

7. Joanikije Lipovac bio je velikosrpski nacionalista, antisemita i žestoki protivnik narodnooslobodilačke borbe.

Za sve navedeno postoje obimni foto i pisani dokazi, čiju autentičnost nije osporila ni srpska crkva, već je, kao što je već izrečeno, sve te negativne momente potisnula i zaboravila te u prvi plan istakla mitropolitovo skončanje u rukama komunista. No, ove zaključke možda najbolje posvjedočuje nekoliko izjava samoga mitropolita iz Drugoga svjetskog rata. Iako se često Cetinjanima zna prišiti servilnost Pirciju Biroliju, zaboravlja se da je taj talijanski general bio veoma poštovan od strane mitropolita Lipovca i četničkoga vođstva. Prilikom njegove posete Manastiru Ostrog 1942. godine Lipovac je održao bratsku zdravicu koju je prenio okupacioni *Glas Crnogorca*. Tada je pored čestitke za uspostavljanje mira u Crnoj Gori Lipovac Biroliju izrekao i ovo: „I dogodi se čudo neviđeno i nečuveno pod okupacijom. Gospodari i robovi, Italijani i Crnogorci nacionalisti, postadoše saradnici protiv strašnoga zla, i za kratko vrijeme zajednički oslobodiše Crnu Goru (...) Radostan je danas sav naš narod sa područja guvernat Crne Gore što je Vaša Ekselencija, sa Vašom cijenjenom gospodom i Vašim eminentnim saradnicima, kao sin pobožnog italijanskog naroda, došao u sveti Ostrog da se pokloni moštima Sv. Vasilija Ostroškoga Čudotvorca. Vaša pobožna i herojska duša osjetila je da je pravo vrijeme da se ovdje u ovoj našoj najvećoj svetinji zajednički pomolimo Gospodu Bogu za vječni pokoj i rajsko veselje u borbama protiv partizana zajednički poginulih italijanskih i naših boraca i da se pomolimo da i dalje vlada među nama međusobno poštovanje i sloga.“ Lipovčevu posvećenost i divljenje okupacionoj vojsci potvrđuje i njegova novogodišnja čestitka vojnicima njemačkoga Vermahta, štampana u okupacionom *Crnogorskom vjesniku*: „Vojnicima velikog njemačkog Rajha: Naročitu mi čast čini da mogu najslavnijoj vojsci svijeta iz svih vremena čestitati Novu godinu u ime svoje vlade i svoga naroda. Sretna vam Nova 1944. godina.“ Ovakve i slične izjave te pozive na uništenje partizana Joanikije Lipovac je izrekao više puta. To je uostalom bio njegov zaštitni znak. U tolikom broju govora Lipovac ipak nikada nije osudio okupatorske i kolaboratorske zločine koji su pričinjeni crnogorskim civilima, već je uvijek i samo govorio o zločinima koje su vršili komunisti.

Zato je važno osvrnuti se i na jednu manipulativnu strategiju koja se primjenjuje u vezi sa rekonstrukcijom stradanja Joanikija Lipovca. Zagovornici njegove čistote i svetosti ne ističu da je Joanikije Lipovac skončao zbog podebelog dosijea saradnje s okupatorom, već da je Lipovac ubijen zato što su komunisti bili protiv crkve, sveštenstva i pravoslavlja. Istina je da u slučaju Lipovac nijesu primijenjene demokratske metode javnoga i fer suđenja i to je ono što današnji njegovi privrženici obilno koriste. Ali nije istina da je Lipovac ubijen samo zato što je bio pravoslavac i „čuvar crkve“. U pomenutoj emisiji „Ćirilica“ jedan od gostiju, dr Jovan Janjić, čitao je dje love iz knjige Dušana Čkrebića „Ljudi i događaji“ koji donosi razgovor Peka Dapčevića s mitropolitom Joanikijem tokom njegova isljeđivanja. Prema Čkrebićevom pisanju Dapčević je Lipovcu rekao da se ne može predstavljati crnogorskim mitropolitom jer je osramotio to zvanje svojom kolaboracijom i izdajom, pošto su na mitropolitsoj stolici na Cetinju prije njega sedeli veliki ljudi. Mitropolit Joanikije rekao je Dapčeviću da ne može s njim tako razgovarati zato što je on spasio njegovu majku iz talijanskoga logora, a da bi spasio i njegova oca da već nije bio umro u zarobljeništvu. Pekov odgovor na to bio je – i to je dokaz da si sarađivao s okupatorom! Ovo je Janjiću bio krunski argument komunističke ciničnosti, a pritom je naglasio da je takav postupak dokaz da su komunisti „ubijali misiju i duhovno biće u Crnoj Gori“ te da je zbog toga stradao i Joanikije Lipovac. Nakon toga je dobio veliki aplauz od gostiju Marićeve „Ćirilice“, iako nije pomenuo nijednu kolaborantsku djelatnost mitropolita Lipovca. Pošto je u ovom postupku iskoristio emotivni argument, pominjanjem Pekove majke, ne možemo ne pomenuti jedan pisani podatak o njoj. U Državnom arhivu Crne Gore u fondu „Narodne uprave“ čuva se jedan manje poznat dokument. U pitanju je dopis Resora za unutrašnje poslove – Odjeljenja javne bezbjednosti Resoru za socijalnu politiku i javno zdravlje od 17. decembra 1943. godine. Predmet – „doktorski pregled majke Peka Dapčevića“. U dopisu stoji: „Ovde u varoši Cetinju u Hercegovačkoj ulici stanuje majka Dapčevića Peka poznatog komunista. Da bi se prema ovoj njegovoj majci mogle primeniti i represivne mere, potrebno je da taj resor odredi jednog državnog lekara koji će ispitati stanje njezinog zdravlja u cilju sprovođenja represivnih mera nad njom. U svakom slučaju imati u vidu i tu okolnost da je ova bila osuđivana od strane italijanskih vlasti na smrt. O rezultatu ovoga pregleda izvolite dostaviti hitan izveštaj.“ Da je Janjić znao za ovaj dokument, zasigurno se ne bi osvrtao na njega. Ali Janjić nam je značajan kao reprezent cijelog niza zagovornika Joanikijeve čistote, budući da je pred širokim auditorijumom iznio svjedočenje koje je imalo velikog emotivnog efekta na gledaoce. Zato podsećamo na sudbinu Pekove majke iz vremena Narodne uprave, jer je upravo toj i takvoj Narodnoj upravi koja je naručila ispitivanje granica izdržljivosti jedne starice zbog planiranog mučenja,

Joanikije Lipovac bio duhovni otac. Ne optužujemo Lipovca da je znao za njen slučaj, jer bi to bio isti manipulativni gaf koji koriste zagovornici Joanikijeve svetosti, već samo napominjemo ono što su činjenice – Joanikije Lipovac je podržavao Narodnu upravu, promovisao je i učestvovao u događajima koje je ona organizovala. Uostalom, u novogodišnjoj čestitki nje-mačkim vojnicima naziva je „mojom vladom“. A ta i takva Narodna uprava je naručila mučenje majke Peka Dapčevića. Vjerovatno da je Dapčević zato imao razloga za onakav odgovor Joanikiju Lipovcu.

Dakle, na kraju ovoga teksta postavlja se ponovo pitanje – zašto SPC i Amfilohije (danas Joanikije Mićović) imaju toliku potrebu da ističu svetost Joanikija Lipovca? Zato što im treba simbol crkvnog stradanja od komu-nista. Kako crkva to postiže? Tako što ne pominje Lipovčevu djelatnost iz Drugoga svjetskoga rata, osvrćući se samo na njegovo hvatanje i lišavanje života od strane komunista. Zašto srpskoj crkvi trebaju žrtve? Da bi homo-genizovala svoje vjernike. Stalnim upoređivanjem današnje Crne Gore s komunističkim režimom koji se optužuje da je ubijao svete ljude i rušio crkve, postiže se efekat otklona od današnje Crne Gore i daje legitimitet crkvojnoj akciji preuzimanja crnogorskog kulturnog sećanja. I pitanje na koje za sad nemamo odgovor: zašto Amfilohije Radović (danas Joanikije Mićović) pribjegava mračnjacima, osvjedočenim saradnicima okupatora i proglašava ih svečevima, pored toliko popova iz crnogorske mitropolije koji su učestvovali u NOB i bili veliki antifašisti? Od sveštenstva Mitropolije crnogorsko-primorske zvanično su u NOB-u učestvovala 34 popa, od čega je šest nakon rata dobilo spomenicu učesnika 1941. godine. Što ćemo s njima? Jesu li i oni „autofekalni“?

PRIMJER 3:

Težnja ka miru temeljna je vrijednost Ujedinjenih nacija. Predstavnici vjerskih organizacija dužni su je poštovati. U jeku ruske agresije na Ukrajinu, kad je cijeli, demokratski svijet stao u zaštitu teritorijalnoga integriteta nezavisne Ukrajine, Metodije Ostojić je slavio Rusiju. S druge strane, vrlo tenzično Joanikijevo ustoli-čenje na Cetinju septembra 2021. godine, kad zamalo u Crnoj Gori nije došlo do građanskih sukoba, zahtijevalo je primjerenu retoriku „crkvenih otaca“. Među-tim, nekoliko dana uoči ustoličenja Joanikije Mićović je poslao vrlo upitnu poru-ku. Zato sam u upitniku u svojoj kolumni postavio pitanje:

– Pozivaju li na mir?

Odgovor sam popunio sljedećim njihovim izjavama:

„**METODIJE OSTOJIĆ:** ‘Rusija je nada za čitav slobodoljubivi svijet ... U svetoj Rusi-ji je nada za spasenje ne samo pravoslavnih naroda, nego čitave Evrope i svijeta.’

JOANIKIJE MIĆOVIĆ: ‘Velika je hajka da se to pravo ne samo meni nego i crkvi i pravoslavnom narodu u Crnoj Gori uskratiti od nekakvih družina koje se pojavljuju kao pečurke poslije kiše. Ali znamo da pečurke nisu dugotrajne i to će nestati!’“

OBJAŠNJENJE:

Držanje Crkve Srbije nakon napada Ruske Federacije na Ukrajinu bilo je skanda-lozno. Nijednom izjavom nije osudila agresiju. Naprotiv, njeni su popovi i vladike davali indirektnu podršku, slaveći Rusiju, kako reče Ostojić, kao nadu za čitav slobodoljubivi svijet.

Nakon ruske agresije na Ukrajinu, u Rezoluciji Evropskog parlamenta „o stranom miješanju u demokratske procese u Evropskoj Uniji“, izglasanoj 9. marta 2023. godine, Crkva Srbije se markira kao prorusko oruđe na Balkanu preko kojeg Ru-sija pokušava iskoristiti balkanske etničke tenzije „u cilju rasplamsavanja sukoba i podjele zajednica“, što bi dovelo do veće destabilizacije cijeloga regiona te se izražava zabrinutost evropskih parlamentaraca zbog „pokušaja SPC da u zemlja-ma kao što su Srbija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina promovise Rusiju kao za-štitnicu tradicionalnih porodičnih vrijednosti i ojačava odnose između države i crkve“. Septembra 2023. godine poslanici Vanjskopolitičkog odbora Evropskoga parlamenta glasali su za prijedlog Izvještaja o našoj državi koji je sačinio izvjesti-lac za Crnu Goru, europarlamentarac Tonino Picula. U tome dokumentu je nave-deno da su evropski zastupnici „izrazili zabrinutost zbog sporazuma sa Srpskom pravoslavnom crkvom (SPC) i pokušaja promocije Rusije kao zaštitnika.“

Na osnovu navedenoga, jasno je da i šira evropska javnost uviđa ono što sam iznio u kolumni. Zato dolazimo do pitanja: zašto Crkva Srbije slavi Rusiju koja je da-nas simbol rata i osvajanja, a ne mira i tolerancije? To doista treba pitati lično Ostojića, ili pak Mićovića koji je čak otišao toliko daleko da je Crnu Goru nazvao „malom Ukrajinom“, a decembra 2022. godine posetio Moskvu, saslужivao s Puti-novom marionetom i duhovnim inspiratorom agresije na Ukrajinu – patrijarhom Kirilom. Crkva Srbije je nažalost pristala biti glavno rusko oruđe na Balkanu, a naročito nakon ruske agresije na Krim 2014. godine i teško da od nje možemo očekivati svrhovite poruke mira. Nakon te Putinove kampanje, 2015. godine na strateškom forumu u Beogradu koji je organizovala ruska organizacija u Srbiji „Fond za strateške kulture“, jedan od glavnih ruskih aktivista u Crnoj Gori, da-našnji rektor Univerziteta Crne Gore Vladimir Božović, predlagao je izmjenu ru-ske strategije na crnogorskome prostoru. Po Božovićevu mišljenju, Rusija se više morala oslanjati na Srpsku pravoslavnu crkvu budući da u Crnoj Gori živi 80% pravoslavnih hrišćana.

Sve ovo navodim tragajući za odgovorom zbog čega Crkva Srbije ne promovise mir? Da li se zbog tolike bliskosti s Rusijom u njoj naselio militantni duh? Možda bi nam u traženju odgovora pomogla analiza ruskog uticaja u Crnoj Gori koju je uz pomoć ambasade Sjedinjenih Američkih Država publikovao Digitalni forenzički centar. U njoj se između ostalog kaže:

„Jedan od osnivača udruženja Veterani 63. padobranske brigade Vojske Jugoslavije, sveštenik SPC Mijajlo Backović, bio je organizator litija protiv Zakona o slobodi vjeroispovijesti, protiv koga je policija podnosila prija-ve. Backović je bivši pripadnik Vojske Jugoslavije, učesnik rata na Kosovu 1997–1999. i veteran 63. padobranske brigade. U martu 2018. godine, Mijaj-lo Backović je dao ekskluzivni intervju za Raša bijond (Russia Beyond), gdje je govorio o periodu kada je bio u sastavu 63. padobranske brigade Vojske Jugoslavije, ali i o aktuelnim rusko-crnogorskim odnosima. On je tom pri-likom rekao da udruženja veterana 63. padobranske brigade iz Srbije, Crne Gore i Republike Srpske aktivno sarađuju sa bratskim udruženjima iz Rusi-je, što pokazuju i vrlo česte posjete visokih delegacija, kako aktivnih vojnika tako i veterana iz Rusije. U intervjuu je istakao da ima kuma Rusa i mnogo prijatelja iz Rusije, koji znaju da narod Crne Gore nije uveo sankcije braći u Rusiji, već da je to uradila odnarođena vlast u Podgorici. Da je Backović privržen Rusiji i predsjedniku Ruske Federacije Vladimiru Putinu govori podatak da je, prema vlastitim navodima, 2014. godine boravio u Moskvi i predsjedniku Putinu odnio na poklon plac u Grblju. Pored toga, nosilac je odlikovanja VDV OS RF – Воздушно-десантные войска Российской Федерации (Vazdušno-desantna Vojska Ruske Federacije), koje je dobio od general-majora Aleksandra Salujanova, bivšeg komandanta i veterana VDV, koji je boravio 2. oktobra 2016. godine na Miholjskoj prevlaci. Zauzvrat, Backović je, predstavljajući se kao predsjednik izvršnog odbora Udruženja veterana 63. padobranske brigade, uručio odlikovanje general-majoru Salu-janovu. Backović je 13. septembra 2016. godine prisustvovao osnivanju Bal-kanske kozačke armije u Kotoru. U junu 2020. snimljen je kako koordinira politički protest u organizaciji Demokratskog fronta u Budvi. U avgustu iste godine je neposredno pred parlamentarne izbore prokleo sve glasače ta-dašnje vladajuće koalicije zbog usvajanja Zakona o slobodi vjeroispovijesti.“

Još jedan od duhovnika Crkve Srbije koji se dovodi u vezu s paramilitarnim dje-lovanjem je drugi po važnosti u crkvenoj hijerarhiji Crne Gore, vladika Metodije Ostojić, kojega sam kritikovao u svojoj kolumni. Na osnovu sprovedenih istraživa-nja, dnevni list „Pobjeda“ je o tome već obavještavao javnost:

„Episkop budimljansko-nikšički Metodije Ostojić i episkop slavonski Jo-van Ćulibrk prisustvovali su početkom oktobra 2021. godine svečanosti povodom 21. padobranskog višeboja u organizaciji 63. padobranske bri-gade – specijalne jedinice Vojske Srbije. Na fotografijama koje je objavio zvanični sajt Vojske Srbije, a koje su šerovane na društvenim mrežama, vide se i dvojica episkopa Crkve Srbije kako u maskirnim uniformama i sa prepoznatljivom crvenom beretkom – vojničkim pozdravom daju počast zastavi i himni Srbije. U pitanju su već četiri velikodostojnika Crkve Srbije koji imaju veze sa elitnim specijalnim jedinicama Vojske Srbije, jer je od ranije poznato da je episkop Ilarion član rezervnog sastava padobranske brigade. Prvi je, svakako, pop Mijajlo Backović, sekretar Metodija Ostojića, o čijim vezama sa 63. padobranskom brigadom je Pobjeda već pisala. Oba episkopa Crkve Srbije, čije su fotografije objavljene, dugo godina su služili u Crnoj Gori – posebno u Cetinjskom manastiru. Pažnju javnosti episkop Metodije, inače aktivan učesnik litija u organizaciji Crkve Srbije, privukao je krajem aprila 2021. godine kada je zajedno sa episkopom Jovanom vi-đen na aerodromu Ečka u Zrenjaninu. Njegova fotografija u padobranskoj uniformi, umjesto u mantiji u kojoj najčešće viđamo monahe, otkriva ka-rakter dijela klira srpske crkve. Svoj skup hobi, jer jedan padobranski skok košta otprilike 250 eura, Metodije je upotpunio skokom i na Kapinom po-lju par dana uoči svog ustoličenja u Beranama. Po dostupnim podacima, Metodije nije služio vojsku a padobranstvom je počeo da se bavi tek 2016. godine i od tada prikupio je respektabilan broj skokova.“

No, nije padobranstvo jedino čime se Crkva Srbije može pohvaliti u gajenju duha mira. Kao dobro organizovan hijerarhijski sistem, ona je prepoznata i kao insti-tucija koja ima svoje odbrambene formacije. U pitanju su tzv. „pravoslavna brat-stva“ u koja se vrbuju pojedinci da svoj život polože za odbranu interesa Crkve Srbije u Crnoj Gori. Jedno od najmilitantnijih je pravoslavno bratstvo „Tvrdoš“ iz Nikšića, koje je 2022. godine učestvovalo u razbijanju skupa u Nikšiću, na kojemu su građani proslavljali godišnjicu crnogorskog ustanka 13. jula u Drugome svjet-skom ratu. O problemima povezivanja SPC s paravojnim formacijama pisao je i Radio Slobodna Evropa:

„Dva su slučaja u kojima se manastiri i hramovi Srpske pravoslavne crkve (SPC) u Crnoj Gori dovode u vezu sa oružjem i bezbjednosno interesan-tnim osobama. Jedan je objava transkripata razgovora sa SKY aplikacije dvojice navodnih članova ‘škalskog’ kriminalnog klana, u kojem se SPC pominje kao navodni finansijer ‘100 kalašnjikova’ pred parlamentarne izbore 2020. Drugi je boravak naoružanih civila u Cetinjskom manastiru tokom ustoličenja mitropolita Joanikija septembra 2021. Prvi je proce-suiran u Specijalnom tužilaštvu, dok je o drugom slučaju raspravljano na skupštinskom Odboru za bezbjednost. Prvi se odnosio na period uoči parlamentarnih izbora 2020, na kojima je trodecenijska vlast Demoratske partije socijalista (DPS) zamijenjena većinom predvođenom prosrpskim

Demokratskim frontom. Nakon tih izbora formirana je Vlada premijera Zdravka Krivokapića, koja je bila pod snažnim uticajem SPC. Prema izjavama samih učesnika, formirana u manastiru Ostrog uz posredovanje tadašnjeg mitropolita Amfilohija. Ustoličenje mitropolita Joanikija je uslijedilo godinu kasnije.

Tema o potencijalnom skladištenju oružja u objektima SPC-a aktuelizovana je nakon što je u dvorištu manastira Banjska na Kosovu pronađen arsenal oružja i vojne opreme. Eparhija raško-prizrenska u čijoj je nadležnosti manastir, za pronađeno oružje i vojnu opremu je navela da ga je 'narod odbacio napuštajući manastir'. Manastir je koristila naoružana grupa koja se sukobila sa kosovskom policijom 24. septembra, kada je poginuo policajac Afrim Bunjaku, dok je nekoliko povrijeđeno.

Kako je Temeljnim ugovorom između države Crne Gore i Crkve Srbije crnogorskim istražnim organima onemogućeno da bez saglasnosti crkve istražuju ove slučajeve, oba su i dalje bez sudskog epiloga.

Što se tiče povezanosti Crkve Srbije u Crnoj Gori s paravojnim formacijama, o tome je još 2016. godine detaljno izvjestio i portal Analitika, prenoseći informacije koje je objavio glavni proruski portal u Crnoj Gori In4S. O tome se kaže:

„U Kotoru je formirana 'Balkanska kozačka vojska', uz prisustvo arhijerejskog namjesnika bokokotorskog Momčila Krivokapića i brojnog sveštenstva, kao i 26 kozačkih delegata iz drugih kozačkih centara sa Balkana, među kojima je svaki predstavnik kozačke jedinice od najmanje 50 kozača, tvrdi portal IN4S. Nakon liturgije i obilaska mjesta gdje je početkom 19. vijeka bio ruski konzulat, kako navodi portal 'svečano postrojeni kozaci i Noćni vukovi' pošli su u riznicu Srpske pravoslavne crkve, gdje ih je pozdravio domaćin, arhijerejski namjesnik bokokotorski protojerej stavrofor Momčilo Krivokapić. Kako navodi portal, za vrhovnog atamana tzv. 'Balkanske kozačke vojske' jednoglasno je izabran kozački general Viktor Vladimirovič Zaplatin. On je pozdravio prisutne, kazavši da je predstavnik Ruske Federacije koji već 16 godina radi u Srbiji. Prema crnogorskom zakonu, strogo je zabranjeno formiranje paravojnih formacija na teritoriji Crne Gore.“

Navedeni primjeri između ostaloga služe i da ilustruju moj stav da pravoslavni crkveni istražni organi ne samo da odstupaju od kanonske hrišćanske doktrine, već i da propovijedaju vrlo problematične svjetonazore koji su u oštroj koliziji s osnovnim biblijskim učenjem. O tome svjedoči i činjenica da se u njihovim citiranim izjavama niti jednom ne oslanjaju na biblijske izvore ili uzore, već da vrlo promišljeno koriste svoje pozicije moći kako bi uzburkali javnost u korist raspirivanja i produbljivanja aktuelnih društveno-političkih tenzija. Time postaje jasno da neodgovorni pojedinci s vrha crkvene hijerarhije koje pominjem u svojoj kolumni, svjesno i tendenciozno instrumentalizuju svoju religiju u cilju narušavanja multinacionalnog i multietničkog sklada kao temeljnih civilizacijskih vrijednosti ne samo crnogorske nego i evropske demokratije.

III PRAVO NA SLOBODU GOVORA

Sljedstveno navedenome, jasno je da nijesam kriv i da sam imao svako pravo reagovati na pogubno djelovanje vladika Crkve Srbije. To što neko nosi mantiju i uživa povjerenje sljedbenika ne znači da ne mora poštovati istinu i postulate građanske države. Ljudi u svešteničkim odorama nijesu nedodirljivi niti Nad-ljudi, već su pred zakonom jednaki s ostalima. Kako je o njima govorio veliki Lav Tolstoj u svojim kritičkim opservacijama prema crkvi: „U sveštenstvu, pored toga što se javno priprema za obmanjivače, vidim i direktno kršenje Hristovih riječi koje direktno zabranjuju svakome, ma ko to bio, da se naziva učiteljem, ocem i nastavnikom (Jevanđelje po Mateju, 23, 8-10). Vjerujem u ljubav, a ne u vradžbine i molepstvija.“ Dakle, svaka javno izgovorena riječ od strane sveštenih lica, mora biti podložna kritici. U suprotnome, zabraniti to značilo bi vraćanje u vrijeme Tomasa de Torkemade i povratak Inkvizicije.

Za navedene stavove pravo mi daju konvencije na kojima je fundirana savremena Evropa, a kojima se garantuju elementarne slobode govora i mišljenja. Godine 1950. u Rimu, usvojena je „Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda“ po kojoj se članom 10 garantuje sloboda izražavanja. Udruženje pravika Crne Gore povodom moga slučaja navelo je da Evropski sud za ljudska prava u svojim presudama napominje da „mora biti moguće, u demokratskom društvu, kritikovati vjerske ideje, čak i ako takvu kritiku neki smatraju štetnom za njihove vjerske osjećaje“. Dodao bih da u svojoj kolumni nijesam kritikovao vjerske ideje, nego naprotiv, drastična odstupanja od kanonske hrišćanske dokse koja su evidentna u navođenim izjavama vladika Crkve Srbije. Zato su iz Udruženja pravika naveli da „vjerske zajednice moraju tolerisati kritičke javne izjave i rasprave o svojim aktivnostima, učenjima i uvjerenjima, pod uslovom da takva kritika ne predstavlja poticanje vjerske mržnje i ne predstavlja podsticanje na diskriminaciju sljedbenika druge vjere“. A kako sam već više puta naveo, u svom ukupnom profesionalnom radu nikada nijesam imao intenciju niti sam podsticao diskriminaciju sljedbenika Crkve Srbije. Zato se čitav ovaj proces koji se protiv mene vodi jedino može tumačiti iz ugla sistemskog uvođenja cenzure.

O tome se precizno povodom mog slučaja oglasila Akcija za ljudska prava:

Građani ispred Suda poručili da je fašizam na slobodi, a antifašizam na sudu

„Akcija za ljudska prava (HRA) protestuje protiv odluke državne tužiteljke Snežane Šišević da zahtijeva pokretanje prekršajnog postupka protiv istoričara Bobana Batrićevića zbog teksta u kome je kritikovao kontroverzne stavove predvodnika Srpske pravoslavne crkve (SPC), mitropolita Joanikija i episkopa budimljansko-niškičkog Metodija. Smatramo da je državna tužiteljka time pokazala nepoznavanje međunarodnih standarda slobode izražavanja koji obavezuju Crnu Goru, i da je izuzetno opasno to što državni tužioci, koji su ovlašćeni da protiv građana pokreću mehanizam državne represije, nemaju adekvatna znanja o osnovnim ljudskim pravima. Stara praksa kada se za 'verbalni delikt' zbog kritike vlasti išlo u zatvor ne smije se vraćati u državu koja je članica Savjeta Evrope i pretenduje na članstvo u Evropskoj uniji. Tekst g. Batrićevića 'Torokanje po Metodologiju i Đaonikiju' sadrži oštar ali kritički osvrt na izjave javnih ličnosti, koje činjenica da su visoki sveštenici SPC sama po sebi ne štiti od kritike u demokratskom društvu u kom oni aktivno djeluju. Zabrana kritikovanja vjerskih velikodostojnika je karakteristika teokratija kao što su npr. Iran, Pakistan ili Avganistan, a Crna Gora je ipak demokratija. Pomenuti tekst ne sadrži 'vrijeđanje drugog po osnovu vjerske pripadnosti', kao što tvrdi tužiteljka Šišević, već kritiku kontroverznih istorijskih interpretacija visokih sveštenika SPC, na osnovu kojih je autor izveo svoje zaključke o tome da oni promovišu nacionalizam, mržnju i indoktrinaciju, što su sve pitanja od izuzetnog opšteg interesa u mješovitoj etničkoj i vjerskoj sredini kakva je Crna Gora. Autor teksta je svoje jake vrijednosne sudove zasnovao na javno izrečenim izjavama, koje nijesu demantovane. Ako se s iznijetim stavovima u tekstu ne slažu, mitropolit i episkop bi trebalo to javno da kažu i učestvuju u debati koju je Batrićević pokrenuo u opštem interesu traganja za istinom. Sam episkop Metodije u jednoj svojoj izjavi pomenu toj u tekstu ističe da su upravo on i drugi sveštenici SPC ti 'koji sljeduju za istinom'. Ljudsko pravo na slobodu izražavanja omogućava iznošenje jakih vrijednosnih sudova, koji sadrže i dozu vrijeđanja, pretjerivanja i provokacije, dok god su utemeljeni u činjenicama. Da je to suština tolerancije i pluralizma u demokratskom društvu, koje počiva na debati, Evropski sud za ljudska prava je objasnio u stotinama svojih presuda, među kojima su i Šabanović protiv Crne Gore i Srbije (stav 36) i Koprivica protiv Crne Gore (stav 61) iz 2011. godine. U presudi Šabanović, sud je podsjetio i da postoji 'malo prostora za ograničavanje rasprave o pitanjima od javnog interesa' pogotovo kaznenom represijom u koju spada prekršajno gonjenje za koje je zapriječena i kazna zatvora.“

Povodom ove optužnice oglasilo se i najprestižnije međunarodno udruženje književnika, Međunarodni PEN centar, sa sedištem u Londonu. Da je ovom optužnicom direktno povrijeđeno moje pravo na slobodu izražavanja precizno je detektovano i u apelu Međunarodnoga PEN centra upućenog ovih dana vlastima u Crnoj Gori:

„Međunarodni PEN centar i Crnogorski PEN centar stoje uz Bobana Batrićevića. Njegove riječi nikako se ne mogu tumačiti kao vjerske uvrede. Naprotiv, Batrićević je pozvao da se okonča narativ pun govora mržnje, za čije širenje sada optužuju njega. S dužnim poštovanjem apelujemo na Vas da se postarate da optužbe protiv Batrićevića budu odbačene. Niko ne treba da bude procesuiran zbog mirnog ostvarivanja prava na slobodu izražavanja.“

Jan Prohaska, čehoslovački pisac i žrtva komunističke policijske torture izrekao je poznatu rečenicu o cenzuri. Pišući o Prohaski, poljski književnik Marijuš Ščigjel u knjizi „Gotland“ navodi: „U martu 1968. godine na susretu Slovenskom domu u Pragu izgovorio je slavnu rečenicu o cenzuri: 'Nije čovjek toliko dugo učio da govori, da bi mu kasnije na to bilo oduzeto pravo.'“ Ja vam uskraćivanje toga prava neću dopustiti. Dakako, možete me osuditi, ali vaša osuda neće promijeniti moje stavove, pa ćete morati da me tužite opet. Jer, kad god vidim da je neki od popova ili vladika Crkve Srbije tendenciozno falsifikovao prošlost, lažima i poluistinama zavodio vjernike, slavio ratne zločince ili zastupao stav da je kidanje turskih glava „negdje u nama“, uvijek ću, bez straha od suda, bez straha od Višeg državnog tužilaštva, vlasti i opozicije, glasno kritikovati!